

Ignacy Dec

"Wprowadzenie do filozofii : przewodnik", Lublin 2000 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 8/2, 210-212

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ludźmi i bywa, że czasami nie rozumieją siebie. Tymczasem na użytek pacjenta (i swój!) muszą stawiać się w pozycji wszystkowiedzącej „worożychy”. Znakomicie tę rolę umożliwia psychoanaliza, gdzie każdy ludzki grzech i niepowodzenie można zrzucić na karb kompleksu Edypa. Na tej zasadzie tworzy się system determinizmów, których wykwitem jest doktryna K. Lorenza, a z których wynika, że człowiek w zasadzie musi być „poza dobrem i złem”, i to z powodu swojego instynktowego wyposażenia (wszak nawet u podłoża zachowań godowych leży agresja!). Teraz już duchowe struktury wolnej woli i rozumu można zamienić w pusty dźwięk i człowiek nie musi już zdobywać swojego człowieczeństwa. Dla większego zaspokojenia zapotrzebowania na rozgrzeszenie można dodać do tego przyczynowe fenomeny ekonomiczno-społeczne (Marks), które determinują zachowanie człowieka. Tak oto mamy skompletowanych „mistrzów podejrzeń” Marksa, Freuda i Nietzschego oraz wyraźnie skonstruowany (zredukowany) przedmiot pracy psychologa – człowieka. Ale człowiek taki nie jest...

Czego zatem, według autorów omawianej pracy, boją się psychoanalitycy? Boją się tego, że wreszcie powszechnie odżyje stara prawda, że człowiek jest jednością psychofizyczną, że dysponuje rozumem i wolą, że dzięki temu jest osobą i ma swoją niezbywalną godność oraz to, że musi przynajmniej usiłować zrealizować swoje człowieczeństwo (ma do tego dyspozycje); a wreszcie, że nie takie to wszystko proste jak z lorenzowymi kaczkami. Ale wtedy trzeba będzie swój przedmiot pokornie badać, a nie konstruować. Wyjdzie zaś na to, że „przedmiotem psychologii jest człowiek jako osoba. Cechą dystyngtywną człowieka jest świadomość przeżywania świata i swojego w nim istnienia, co powoduje, że człowiek należy do świata duchowego” (s. 59). I co wtedy z satysfakcją (głównie materialną) czerpaną z kozetki psychoanalityka?

Jaki jest zatem człowiek przełomu tysiącleci? Jest dalej człowiekiem, ale przepętnionym lękiem. Jakim zresztą ma być, skoro dźwiga na sobie doświadczenie dwóch wojen światowych, dwóch totalitaryzmów, kilku redukcjonizmów i doświadczenie dużej ilości rewolucji społecznych, politycznych, obyczajowych, by nie wspominać o technologicznych i gospodarczych. W efekcie tego wszystkiego zapomniał, co to znaczy być człowiekiem, a nowożytne doktryny psychologiczne wydatnie mu w tym pomogły.

Dobrze się więc stało, że na koniec drugiego tysiąclecia otrzymujemy do ręki zbiorowe studium, które stawia realistyczną diagnozę i dobrze umotywowane postulaty pod adresem przyszłej psychologii. Ten kierunek badań napawa optymizmem, bo sprowadza się on do poszukiwania człowieczeństwa, i to tego prawdziwego, a nie sztucznie skonstruowanego. Wszelki realizm leczy, tak jak prawda wyzwala.

ks. Janusz Czarny

Wprowadzenie do filozofii. Przewodnik,
Wyd. Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2000.

Nie możemy ostatnio narzekać na brak publikacji z zakresu filozofii. Najwięcej z nich ukazuje się w środowisku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie funkcjonuje od lat Wydział Filozofii, gdzie też ukształtowała się po drugiej wojnie światowej i do dziś prężnie działa Lubelska Szkoła Filozoficzna. Grono uczonych uprawiających filozofię w tej

Szkole jest wierne tradycji filozofii klasycznej. Głównym twórcą szkoły i dziś czołowym jej przedstawicielem jest ojciec profesor Mieczysław Albert Krapiec, wieloletni rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W ostatnich latach ukazało się jego autorstwa ponad dwadzieścia tomów w serii: *Dzieła*, zaś w grudniu 2000 roku odbyła się na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim promocja pierwszego tomu *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, której inicjatorem i głównym promotorem jest także lubelski tomista.

Z inicjatywy i za usilnym staraniem o. Mieczysława Alberta Krapca ukazało się w Roku Wielkiego Jubileuszu Chrześcijaństwa trzypięciotomowe dzieło: *Wprowadzenie do Filozofii*. Zostało ono dedykowane Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II Powszechnemu Nauczycielowi Prawdy.

Sygnalizowane dzieło składa się z trzech tomów. Pierwszy nosi tytuł: *Rozumieć rzeczywistość* (ss. 281). Autorem tego tomu jest o. Mieczysław Albert Krapiec. Trzon tomu stanowią zagadnienia klasycznej metafizyki (*Rozumienie rzeczywistości, Struktura bytu, Ku afirmacji Absolutu*). Są one poprzedzone krótką prezentacją okresów i głównych nurtów filozofii oraz dopełnione w końcowej partii tomu sygnalizacją głównych zagadnień filozofii przyrody ożywionej (był materialny żyjący, niektóre aspekty filozofii przyrody).

Drugi tom nosi tytuł: *Rozumieć człowieka i jego działanie* (ss. 335). Tom składa się z pięciu jednostek tematycznych. Na pierwszym planie znajdujemy zarys klasycznej filozofii człowieka, autorstwa M.A. Krapca (*Kim jest człowiek?*). Dwa następne działy: *Drugi afirmacji Boga* oraz *Człowiek i religia* napisała s. Zofia J. Zdybicka. Jak łatwo zauważyć, działy te obejmują zagadnienia z dwóch ważnych dyscyplin filozoficznych: filozofii Boga i filozofii religii. Autorem części czwartej i piątej jest Piotr Jaroszyński. Najpierw prezentuje zarys filozofii kultury (*Filozofia kultury*), a następnie zarys filozofii moralności (*Etyka – dramat życia moralnego*). Tom zamyka aneks autorstwa Włodzimierza Dłubacza, poświęcony ABC etyki społecznej – polityki.

Trzeci tom prezentowanego dzieła nosi tytuł: *Rozumieć filozofię i naukę* (ss. 298). Sam tytuł sugeruje, że ma on charakter metateoretyczny. Tom ten przygotowało kilku autorów. Pierwszym z nich jest znowu M.A. Krapiec. Jego tekst zawiera prawie połowę objętości tomu i prezentuje następujące zagadnienia: *Koncepcje nauki i poznania, Rozumienie filozofii, Podstawy rozbieżności systemów filozofii* oraz *Elementy filozofii poznania*. Następna jednostka tematyczna nosi tytuł: *Logika formalna a metafizyka*. Jej autorem jest Andrzej Maryniarczyk. Z kolei zamieszczono tekst zmarłego w roku 1986 księdza Stanisława Kamińskiego pt: *Elementy logiki formalnej*. Następny fragment tomu nosi tytuł: „*Elementy retoryki klasycznej*” i jest autorstwa Piotra Jaroszyńskiego. Tom zamyka tekst Andrzeja Maryniarczyka: *Aktualność tomizmu*.

Jak widać z powyższej sygnalizacji zawartości treściowej *Wprowadzenia do filozofii* dzieło to zawiera kompendium zagadnień filozofii klasycznej. Jest to z pewnością mniej niż całościowy wykład zagadnień poszczególnych dyscyplin filozoficznych, a zarazem więcej aniżeli wykaz zagadnień umieszczanych w tradycyjnych wstępach lub wprowadzeniach do filozofii. Można by powiedzieć, że jest to znakomity skrót podstawowych zagadnień klasycznej filozofii. Publikacja jest bardzo interesująca i jest adresowana do tych czytelników, którzy pragną zapoznać się z podstawowymi zagadnieniami filozofii w jej wydaniu klasycznym (najstarszym i najdłuższym czasowo). Można go polecić nie tylko studium filozofii, a także tym, którzy filozofią interesują się „po amatorsku”. Publika-

cja będzie stanowić pomoc podręcznikową dla studentów i powinna się znaleźć we wszystkich bibliotekach wydziałów filozoficznych i teologicznych, zwłaszcza w bibliotekach seminariów duchownych, a także w bibliotekach prywatnych.

ks. Ignacy Dec

Stefan Swieżawski, *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*,
PWN, Warszawa-Wrocław 2000, ss. 955

Nazwisko profesora Stefana Swieżawskiego jest dobrze znane w kręgach polskich filozofów drugiej połowy dwudziestego wieku. Profesor Swieżawski jest bowiem dziś światowej sławy historykiem filozofii średniowiecznej, wychowawcą i mistrzem całego pokolenia polskich mediewistów. Któż nie słyszał o jego monografiach: *Byt. Zagadnienia metafizyki tomistycznej*, *Traktacie o człowieku*, czy o ośmiotomowej monografii *Dzieje filozofii europejskiej XV wieku*.

Nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN ukazała się ostatnio kolejna, obszerna jego pozycja książkowa. Publikacja zawiera wykłady historii filozofii, jakie prowadził Profesor po drugiej wojnie światowej głównie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1946-1976) i w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Przedstawianą filozofię nazywa autor klasyczną, gdyż filozofia ta – jako umiłowanie mądrości – w centralnym miejscu swej problematyki umieszcza metafizykę.

Prezentowane dzieło składa się z trzech części poświęconych kolejno: filozofii okresu starożytnego, Ojców Kościoła i czasów średniowiecza. W ramach *Starożytności* autor omawia kolejno okres presokratejski, klasyczny okres filozofii greckiej, okres hellenistyczny i filozofię Cesarstwa Rzymskiego. Część druga obejmuje myśl filozoficzno-teologiczną Ojców Wschodnich i Zachodnich. W części trzeciej znajdujemy prezentację filozofii myślicieli średniowiecza poczynając od przedstawicieli odrodzenia karolińskiego (Alkuina i Hrabana Maura), a kończąc na Dantem Alighieri i Franciszku Petrarce.

Ciekawy jest sposób prezentacji problematyki filozoficznej przez pana Profesora. Będąc wiernym swoim założeniom metodologicznym, autor ukazuje przede wszystkim ciągłość i rozwój problematyki filozoficznej, umieszczając ją we właściwie rozumianym kontekście czasowo-przestrzennym. Autor zamieszcza także raz po raz autentyczne teksty filozofów, by w ten sposób ułatwić czytelnikowi lepsze zrozumienie klimatu duchowego środowiska, w którym oni żyli i tworzyli.

Książka jest godna polecenia nie tylko studentom wydziałów filozoficznych, teologicznych czy humanistycznych, ale może być dużą pomocą dla wykładowców historii filozofii na wydziałach teologicznych i w seminariach duchownych. Stanowi bowiem doskonale uzupełnienie słynnej *Historii filozofii* Władysława Tatarkiewicza. Mimo stosunkowo wysokiej ceny i znacznej objętości (955 stron) zasługuje na nabycie i pilne studiowanie.

ks. Ignacy Dec